

Hvor er den fabriksløse produktion's fabrikker?

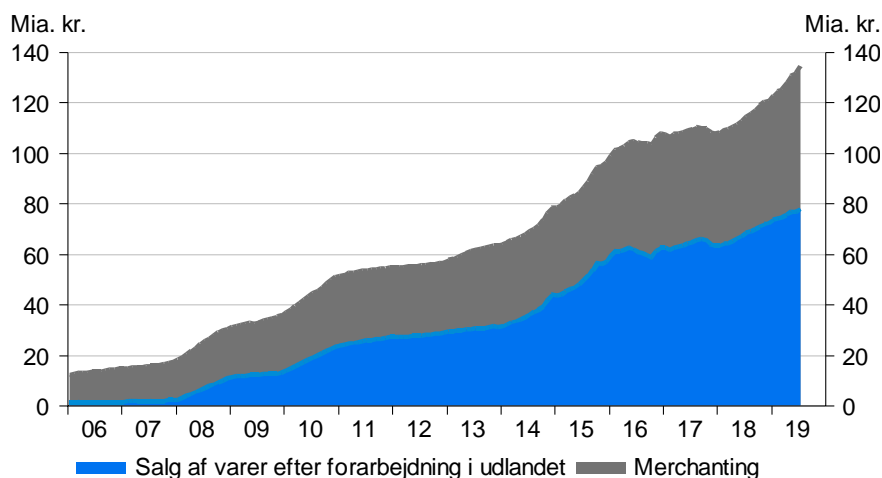
Vi oplever fortsat stærk fremgang i eksport af danske varer, der ikke krydser den danske grænse. Disse varer er ikke produceret på en fabrik i Danmark, men i udlandet. Der er ikke tegn på, at Danmark bliver valgt som produktionsland for varer, der faktureres i udlandet.

Høj vækst i vareeksport, der ikke krydser grænsen

Der er fortsat fremgang i danske virksomheders eksport af varer, der ikke krydser grænsen. Det er især salg af varer efter forarbejdning i udlandet (også kaldet fabriksløs produktion), der viser fremgang. Det vil sige, at danske virksomheder fakturerer varer (fra Danmark), som de har fået bearbejdet i udlandet, oftest af en

Vareeksport, som ikke krydser grænsen

Sum over tolv måneder

Kilde: Danmarks Statistik

Der skal betales for at få produceret noget i udlandet

Betaling for forarbejdning er ikke et nyt fænomen og sikrer at dyrt specialudstyr kan blive rentabelt

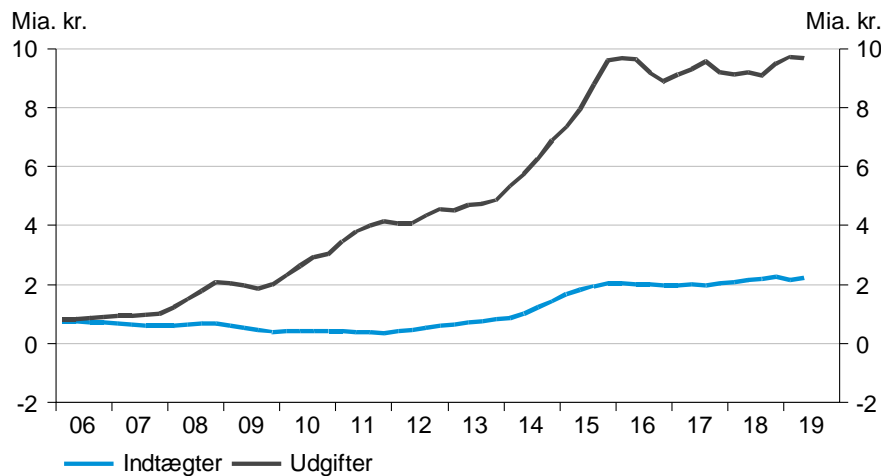
produktionsenhed, de selv ejer. Varen sendes så direkte fra den udenlandske produktionsenhed, eller et tilknyttet lager, til kunden.

Den udenlandske produktionsenhed (eller de udenlandske skattemyndigheder) kan dog ikke leve med at afholde udgifter til produktion uden at få nogle indtægter. Disse indtægter optræder som forarbejdningstjenester og registreres på betalingsbalancen.

Virksomhederne har gennem lang tid haft udgifter til forarbejdningstjenester. Der er meget specialudstyr, som det ikke kan betale sig for alle virksomheder at investere i. I stedet er der en enkelt virksomhed, som investerer i og ejer udstyret, hvor man dog tilbyder at forarbejde andre virksomheders produkter med det givne udstyr, naturligvis mod betaling for denne forarbejdning. Meget af dette foregår lokalt i Danmark, men kan naturligvis også foregå hen over grænsen. Foregår det hen over grænsen, så optræder det som handel med tjenester i udenrigshandel med tjenester og på betalingsbalancen.

Indtægter fra og udgifter til forarbejdningstjenester

Seneste årsperiode

Kilde: Danmarks Statistik

Udgifter til forarbejdningstjenester er steget voldsomt

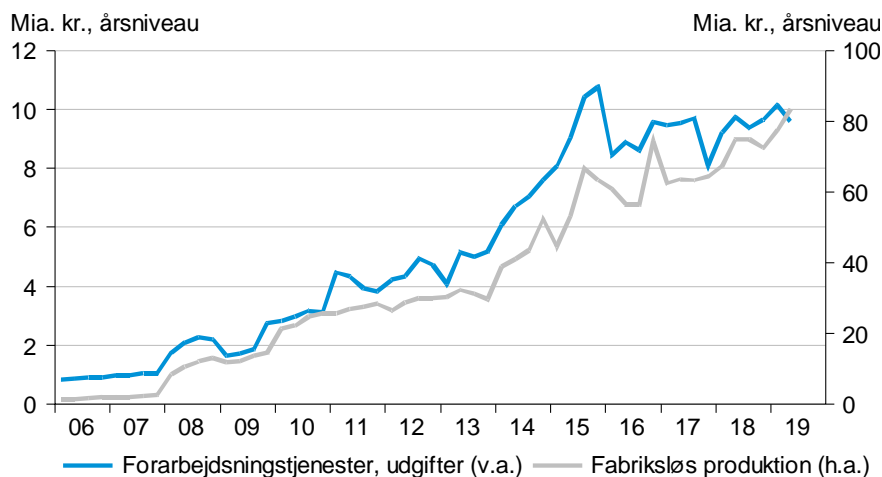
Som det fremgår af figuren ovenfor er danske virksomheders udgifter til forarbejdningstjenester eksploderet de senere 10-12 år, mens de tilsvarende indtægter viser en langt mere behersket vækst. Danske virksomheder får således i dag foretaget langt mere forarbejdning på udenlandsk fabrik end udenlandske virksomheder får foretaget på dansk fabrik.

Høj vækst i både fabriksløs produktion og forarbejdningstjenester

Den meget kraftige vækst i udgifterne til forarbejdningstjenester følger den kraftige vækst i omfanget af fabriksløs produktion ganske tæt.

Forarbejdningstjenester og fabriksløs produktion

Der synes at være en stærk korrelation

Kilde: Danmarks Statistik

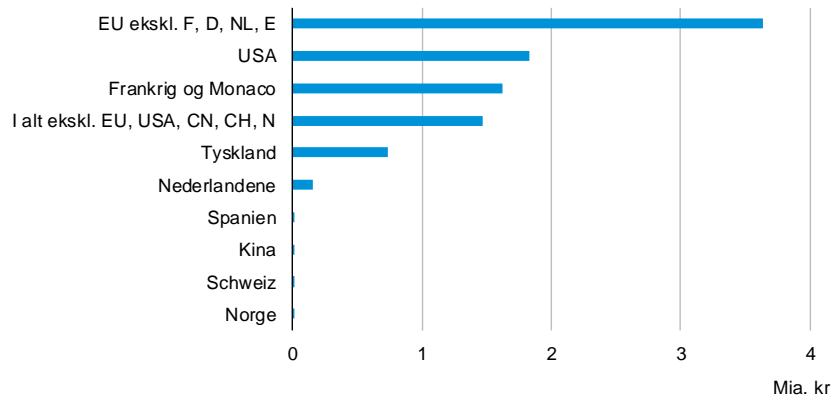
Mange fabrikker til dansk fabriksløs produktion i Østeuropa og USA

Danske virksomheder får forarbejdet relativt meget i USA, som faktureres fra Danmark. Der er ligeledes tegn på, at der er en ret betydelig forarbejdning i Østeuropa¹. Der er derimod stort set ingen forarbejdning af dansk fabriksløs produktion i Kina. Det sidste må dog nok henføres til, at de kinesiske myndigheder giver nemmere markedsadgang for virksomheder, som producerer i og sælger fra Kina. Både Østeuropa og USA er oplagte produktionslande, idet lønniveauet i Østeuropa er relativt lavt, mens USA ligger langt væk, hvorfor sparede transportomkostninger kan have stor betydning. Der er også betydelige udgifter til forarbejdningstjenester i Frankrig, hvilket er overraskende Frankrig er ikke noget oplagt produktionsland.

¹ Det er ikke nødvendigvis Østeuropa, idet data er ramt af diskretioneringer. Men der er en meget stor aktivitet i EU, som ikke ligger i Frankrig, Tyskland, Nederlandene eller Spanien. Ses der på de udenlandske indtægter af forarbejdningstjenester har Østeuropa typisk betydelige indtægter fra disse tjenester, jf. nedenfor.

Landefordeling af forarbejdningstjenester, hvor muligt

Mere end halvdelen af dansk betalte forarbejdningstjenester er diskretioneret

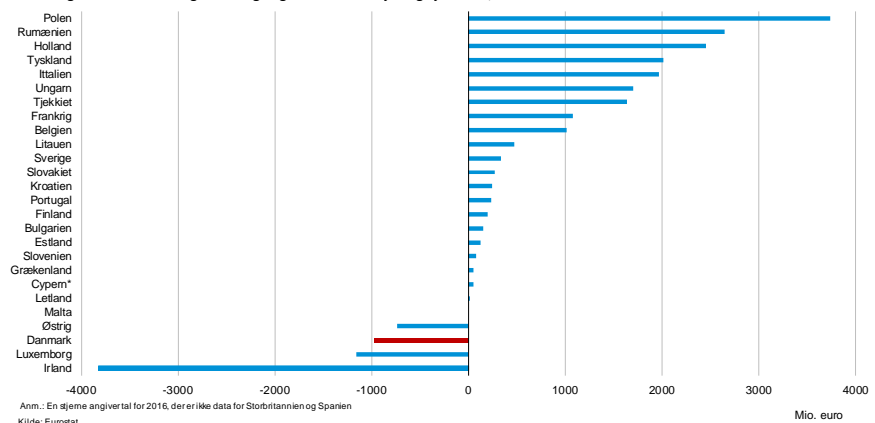
Kilde: Danmarks Statistik

Forarbejdningstjenester er kun en lille del af værditilvæksten, der i højere grad er afkast af immaterielle aktiver

Sammenholdes *niveauet* for den fakturerede mængde varer med de betalte forarbejdningstjenester er der stor forskel. Forarbejdningstjenesterne tegner sig kun for mindre end en ottendedel af varernes værdi. Dette skyldes ikke, at varerne har et højt råvareindhold. Varerne har derimod en høj værditilvækst, som ikke ligger i selve produktionen. En stor del af værditilvæksten går typisk til aflønning af immaterielle aktiver (patenter og varemærker mv.). Råvarer og produktionsomkostninger (forarbejdningstjenester) tegner sig for under halvdelen af salgsværdien. Mere end halvdelen af salgsværdien er værditilvækst, der tilfalder Danmark (og beskattes i Danmark).

Nettoindtægter fra forarbejdningstjenester 2018

Betalingsbalancens indtægter fra og udgifter til forarbejdningstjenester, netto

Anm.: En stjerne angiver tal for 2016, der er ikke data for Storbritannien og Spanien

Kilde: Eurostat

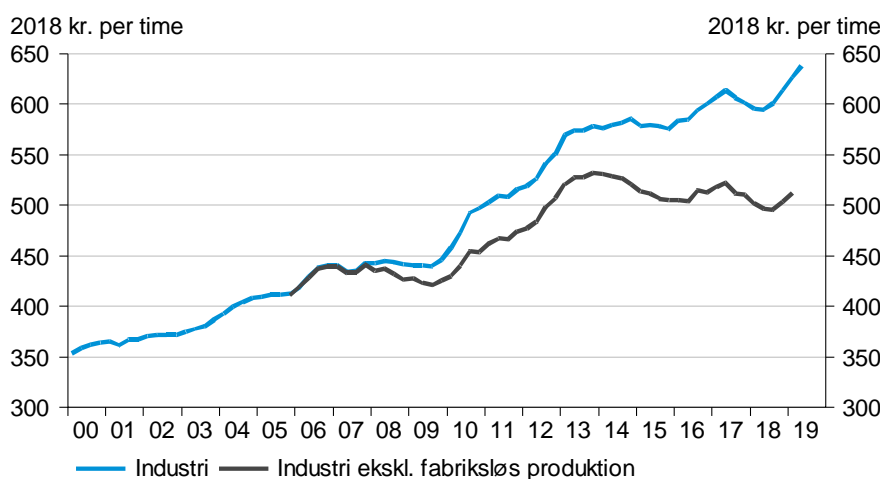
Vi har muligvis fabrikken til noget udenlandsk produktion - men næppe i større omfang

Det kan ikke afvises, at andre lande har lagt noget produktion i Danmark, som i udlandet er fabriksløs produktion. Der er dog ikke tegn på, at dette har noget nævneværdigt omfang. Og da slet ikke samme

omfang som mængden af dansk fabriksløs produktion i udlandet. Denne vurdering er især baseret på udviklingen i forarbejdningstjenester. Vi har ikke set nogen voldsom stigning i indtægterne fra forarbejdningstjenester. Det kan dog også generelt anføres, at man typisk kun lægger sin produktion i et højomkostningsland, hvis man har brug for nogle særligt stabile forsyninger. Almindelig produktion placeres normalt i lande med et relativt lavt omkostnings- og lønniveau. Ser man på nettoindtægterne fra forarbejdningstjenester for EU-landene er det ret tydeligt, at det er få lande, der har fabriksløs produktion i større omfang, mens en række østlande synes at have ret store indtægter fra forarbejdningstjenester² og dermed huser fabrikkerne.

Industriens produktivitet med og uden fabriksløs produktion

Seneste årsperiode

Kilde: Danmarks Statistik og DI-skøn

Industrien får tillagt værditilvækst næsten uden tilhørende arbejdstimer - det bør der korrigeres for

Den fabriksløse produktion betyder, at der i det danske nationalregnskab optræder en betydelig værditilvækst, som er skabt ved at sælge varer som er produceret i udlandet. En ganske væsentlig del af de arbejdstimer, som er med til at skabe værdierne medtages derimod ikke. Der er et vist indhold af danske arbejdstimer, idet den fabriksløse produktion skal faktureres. Det må dog normalt antages, at der medgår væsentligt færre arbejdstimer til fakturering end til produktion. Der kan også være danske arbejdstimer i form af

² Bemærk at figuren viser nettoindtægter i mio. euro. Når Tyskland har de tredjestørste nettoindtægter skal det erindres, at Tyskland er meget større end de andre lande. Lande som Ungarn, Litauen og Tjekkiet har relativt set langt større nettoindtægter fra forarbejdningstjenester end Tyskland.

udviklingsomkostninger. Her er der dog normalt en tidsforskydning, så en stor del af værdiskabelsen ved fabriksløs produktion kan henføres til immaterielle aktiver, som er skabt i fortiden.

Det er DI's vurdering, at der således i nationalregnskabet indgår en betydelig værditilvækst i industrien, som i hovedsagen er skabt af arbejdstimer, der ikke er medtaget. Man får derfor et mere retvisende billede af produktivitsudviklingen i industrien, hvis man renser for den fabriksløse produktion (udelader BVT, som kommer fra fabriksløs produktion).